

Chambre des Représentants

Kamer der Volksvertegenwoordigers

16 OCTOBRE 1945.

- 1° **Projet de loi fixant la composition du corps électoral provincial;**
- 2° **Proposition de loi concernant la formation de la liste des électeurs pour les conseils provinciaux.**

RAPPORT

FAIT AU NOM DE LA SECTION CENTRALE (1)
PAR Mme **BLUME-GRÉGOIRE.**

MESDAMES, MESSIEURS,

Dans sa séance du 31 août 1945 la Section Centrale examinant le projet de loi fixant la composition du Corps électoral provincial déposé par Monsieur le Ministre Devèze au nom du gouvernement le 16 juin 1939 et la proposition de loi « concernant la formation des listes des électeurs pour les Conseils provinciaux » déposée le 14 juin de la même année, par M. Carton de Wiart c.s., a décidé de les remplacer par un projet unique qui serait présenté au nom de la Section.

Il est indispensable que nous possédions enfin une loi électorale provinciale et que cette Chambre ne donne plus le spectacle lamentable de recommencer les mêmes débats n'aboutissant à aucun résultat à la veille de chaque consultation électorale provinciale.

Les élections provinciales, en effet, ont été régies depuis 1919 par des lois temporaires et cette situation anormale, qui est en contradiction avec la constitution a engendré d'autres situations anormales dans la composition du Corps sénatorial notamment. En effet, en mars

(1) Composition de la Section centrale : MM. Van Cauwelaert, président; Behogne, Debunne, Blume-Grégoire (Mme), Janssens (Ch.), Heyman, Hoen, Van Wallegghem, Marien, Hossey, Rey.

Voir :

136 (1re S. E. 1939) : Projet de loi.

116 (1re S. E. 1939) : Proposition de loi.

16 OCTOBER 1945.

- 1° **Wetsontwerp waarbij de samenstelling van het provinciaal Kiezerskorps wordt bepaald;**
- 2° **Wetsvoorstel betreffende het opmaken van de lijst der kiezers voor de provinciale raden.**

VERSLAG

NAMENS DE MIDDENAFDEELING (1)
UITGEBRACHT DOOR Mevr. **BLUME-GRÉGOIRE.**

MEVROUWEN, MIJNE HEEREN,

In haar vergadering van 31 Augustus 1945, heeft de Middenafdeeling, bij haar onderzoek van het wetsontwerp houdende samenstelling van het provinciaal kiezerskorps, namens de Regeering door den heer Minister Devèze op 16 Juni 1933 ingediend, en van het wetsvoorstel betreffende het opmaken van de kiezerslijsten voor de Provinciale Raden, door den heer Carton de Wiart c.s., op 14 Juni van hetzelfde jaar ingediend, besloten deze te vervangen door één enkel ontwerp dat namens de afdeeling zou worden ingediend.

Het is onontbeerlijk, dat wij eindelijk een wet op de provinciale verkiezingen zouden bezitten, en dat deze Kamer, op den dag vóór iedere provinciale verkiezing, niet meer het jammerlijk schouwspel biede dezelfde debatten, die toch tot geen oplossing leiden, te moeten herbeginnen.

Sedert 1919, worden de provinciale verkiezingen, inderdaad, geregeld door tijdelijke wetten en deze abnormale toestand, die strijdig is met de Grondwet, is de oorzaak van andere onregelmatigheden, bv. wat de samenstelling van het College der senatoren betreft. In Maart 1939,

(1) Samenstelling van de Middenafdeeling : de heeren Van Cauwelaert, voorzitter; Behogne, Debunne, Blume-Grégoire (Mevr.), Janssens (Ch.), Heyman, Hoen, Van Wallegghem, Marien, Hossey, Rey.

Zie :

136 (1ste B. Z. 1939) : Wetsontwerp.

116 (1ste B. Z. 1939) : Wetsvoorstel.

1939 un arrêté royal dissolvait les Chambres sans pouvoir dissoudre en même temps les conseils provinciaux, de telle sorte que la partie du corps sénatorial choisi par les Conseils provinciaux ne fut pas renouvelée en même temps que l'ensemble des sénateurs élus directement. Si semblable situation n'est pas nouvelle, il n'est pas moins souhaitable de la faire cesser. Elle s'est produite chaque fois qu'un changement dans notre législation électorale a élargi le corps électoral en le démocratisant.

Lors du vote de la loi réglant les élections législatives en 1894 les Chambres durent opter en vue des élections provinciales entre le mode d'élection applicable aux députés et celui qui était applicable à l'élection directe des sénateurs. A cette époque déjà la décision fut provisoire et prorogée en 1896 jusqu'à 1898, date à laquelle les Chambres votèrent une loi électorale, celle du 22 avril 1898.

Celle-ci resta en vigueur jusqu'en 1919 date à laquelle l'octroi du suffrage universel, un homme une voix à 21 ans, transforma totalement la composition du corps électoral pour les Chambres législatives, en même temps que l'octroi du vote féminin aux élections communales changeait plus complètement encore le corps électoral pour ces élections.

Depuis cette époque, avant chaque élection provinciale les Chambres ont hésité dans le choix du corps électoral qui voterait pour le renouvellement des Conseils provinciaux.

Fallait-il donner le vote aux femmes à la province et donner à ces dernières élections le même caractère qu'aux élections communales ou au contraire conserver pour la province le corps électoral qui votait pour les Chambres législatives ?

A chaque renouvellement des Conseils provinciaux on assista dans cette Chambre à des discussions que, respectueuse de son honneur, je ne veux point rappeler. En fait, ce qui fut mis en doute, au cours de ces discussions, ce fut moins la légitimité du principe de l'égalité politique des hommes et des femmes que l'opportunité de l'octroi de ce vote pour les élections provinciales.

Il n'en reste pas moins que toutes les discussions à ce propos se terminèrent chaque fois par une mesure transitoire. Ce fut le cas en 1921, 1925, 1929, 1932 et 1936.

En 1939, faute de loi électorale provinciale on ne put appliquer le quater de l'article 56 de la Constitution. La situation serait semblable demain si nous ne nous hâtions de voter enfin après 25 ans une loi électorale provinciale qui fixera définitivement la composition du corps électoral en vue de ces élections.

Le projet et la proposition soumis à l'examen de la Section centrale datent de 1939, d'une époque où la seule chose que le corps électoral féminin et les auteurs des projets pussent espérer, était l'introduction du vote des femmes à la province. Pour ce faire, il suffisait d'assimiler le

gebeurde het inderdaad, dat een Koninklijk besluit de Kamers ontbond zonder terzelfder tijd de Provinciale Raden te kunnen onthouden, zoodat het gedeelte van het College der senatoren, door deze Raden verkozen, niet tegelijk met het geheel der rechtstreeks verkozen senatoren werd vernieuwd. Al is dergelijke toestand niet nieuw, toch is het niet minder wenschelijk een einde er aan te maken. Hij heeft zich telkens voorgedaan, wanneer door een wijziging van onze kieswetgeving, het kiezerskorps werd uitgebreid op meer democratische grondslag.

Bij de aanneming van de wet tot regeling der wetgevende verkiezingen in 1894, hebben de Kamers, met het oog op de provincieverkiezingen, een keuze moeten doen tusschen de wijze van verkiezing geldend voor de volksvertegenwoordigers en die welke van toepassing was voor de rechtstreeksche verkiezing van de senatoren. Te dien tijde reeds, was de beslissing voorloopig en werd zij in 1896 verlengd tot in 1898, toen de Kamers de kieswet van 22 April 1898 goedkeurden.

Deze bleef van kracht tot in 1919, wanneer de invoering van het algemeen stemrecht: een man, een stem, op 21 jaar, een volslagen ommekeer teweeg bracht in de samenstelling van het kiezerskorps voor de Wetgevende Kamers, terwijl, terzelfder tijd, de toekenning van het stemrecht aan de vrouwen bij de gemeenteverkiezingen nog een grootere wijziging bracht aan het kiezerskorps voor die verkiezingen.

Sindsdien, hebben de Kamers, bij elke provincieverkiezing, geaarzeld omtrent de keuze van het kiezerskorps, dat voor de hernieuwing der provincieraden zijn stem zou mogen uitbrengen.

Moesten de vrouwen stemmen voor de provincie en moest aan deze verkiezingen hetzelfde karakter worden gegeven als aan de gemeenteverkiezingen, of moest, integendeel, voor de provincie hetzelfde kiezerskorps behouden blijven als voor de Wetgevende Kamers ?

Bij elke hernieuwing van de Provinciale Raden, woonde men in deze Kamer besprekingen bij die ik, uit eerbied voor haar goede faam, niet in herinnering wil brengen. In feite, wat bij die besprekingen werd in twijfel getrokken, was minder de gewettigdheid van het beginsel van de politieke gelijkheid van mannen en vrouwen dan de gepastheid van de verleening van dit stemrecht voor de provincieverkiezingen.

Dit neemt niet weg, dat al de besprekingen hierover steeds besloten werden met een voorloopigen maatregel. Dit was het geval in 1921, 1925, 1929, 1932 en 1936.

In 1939, kon men wegens het ontbreken van een provinciekieswet, artikel 56 quater der Grondwet niet toepassen. De toestand zou morgen dezelfde zijn indien wij ons niet haasten, eindelijk, na 25 jaar, een provinciekieswet goed te keuren die de samenstelling van het kiezerskorps voor deze verkiezingen voorgoed zou vaststellen.

Het ontwerp en het voorstel die ter behandeling zijn in de Middenafdeeling dagteekenen van 1939, d. i. van een tijdperk waarin het eenige, dat het vrouwelijk kiezerskorps en de indieners van de ontwerpen konden verwachten, de aanneming was van het stemrecht voor de vrou-

corps électoral provincial au corps électoral à la commune. C'est ce que prévoient les deux textes.

A l'heure actuelle la situation est tout autre. Le vote des femmes ayant été admis pour les élections aux Chambres législatives, plus n'est besoin d'hésiter ni même de choisir au sujet de la composition du corps électoral en vue des élections provinciales, puisque la composition du corps électoral est la même à tous les degrés.

Nous ne pouvons que nous réjouir de l'élégance de la solution donnée à ce problème. Il y avait quelque chose de vexant pour les femmes non seulement dans le long stage qu'on leur fit faire comme électrices communales, mais encore dans le fait que pour elles et pour elles seulement on voulait procéder par étapes, alors que personne ne s'est jamais demandé si l'électeur de vingt et un ans qui votait à la commune était apte à le faire aux Chambres législatives.

En assimilant purement et simplement le corps électoral pour les élections provinciales à la composition du corps électoral pour les élections législatives, le droit de vote étant étendu aux femmes, on répare une injustice qui n'a que trop duré, on possèdera enfin une loi électorale provinciale stable et on permettra au législateur de donner aux différentes lois électorales un caractère de simplicité et d'unité qui reflètera mieux l'harmonie que peut créer l'application véritable de la règle démocratique.

Le Rapporteur,

Isabelle BLUME.

Le Président,

Frans VAN CAUWELAERT.

TEXTE PROPOSE PAR LA COMMISSION.

ARTICLE UNIQUE.

Les modifications ci-après sont apportées à la loi organique des élections provinciales :

a) Il est inséré un article nouveau ainsi conçu :

Sont électeurs pour la province, les personnes sans distinction de sexe qui réunissant les conditions requises pour être électeur aux Chambres législatives, sont inscrites sur la liste des électeurs généraux en vigueur à la date des élections provinciales.

b) Les articles 1er et 2 actuels porteront respectivement les numéros 2 et 2bis.

wen bij de provinciale verkiezingen. Om daartoe te komen volstond het het provinciaal kiezerskorps gelijk te stellen met het gemeentelijk kiezerskorps. Wat de twee ontwerpen dan ook voorzien.

Op dit oogenblik, is de toestand heelemaal anders. Daar het stemrecht der vrouwen aangenomen werd voor de Parlementsverkiezingen, is het niet meer noodig te twijfelen noch zelfs te kiezen omtrent de samenstelling van het kiezerskorps voor de provinciale verkiezingen daar de samenstelling van het kiezerskorps dezelfde is op al de trappen.

Wij kunnen niet anders dan ons verheugen over de elegante wijze waarop het vraagstuk werd opgelost. Er was iets beleedigends voor de vrouwen, niet alleen in den langen proeftijd dien men haar als gemeentekiezers oplegde, maar ook nog in het feit, dat men voor haar, en voor haar alleen, stap voor stap wilde te werk gaan, terwijl niemand toch zich ooit heeft afgevraagd of de kiezer van een en twintig jaar, die bij de gemeenteverkiezingen stemde, ook bekwaam was dit te doen voor de Wetgevende Kamers.

Door eenvoudig, wanneer het stemrecht aan de vrouwen zal zijn toegekend, het kiezerskorps voor de provinciale verkiezingen gelijk te maken met het kiezerskorps voor de wetgevende verkiezingen, herstelt men een onrechtvaardigheid die slechts al te lang geduurd heeft en zal men eindelijk een vaste provinciekieswet bezitten die aan den wetgever zal toelaten, aan de verschillende kieswetten een kenmerk van eenvoud en eenheid te geven, dat de harmonie, die de werkelijke toepassing van de democratische beginselen kan scheppen, beter weerspiegelt.

De Verslaggever,

Isabelle BLUME.

De Voorzitter,

Frans VAN CAUWELAERT.

TEKST VOORGESTELD DOOR DE COMMISSIE.

EENIG ARTIKEL.

De volgende wijzigingen worden gebracht aan de inrichtingswet der provinciale verkiezingen :

a) Een nieuw artikel wordt ingelascht, luidende als volgt :

Zijn kiezers voor de provincie, de personen zonder onderscheid van kunne die, beantwoordend aan de gestelde voorwaarden om kiezer te zijn voor de Wetgevende Kamers, ingeschreven zijn op de lijst der algemeene kiezers, van kracht op den datum der provinciale verkiezingen.

b) De huidige artikelen 1 en 2 worden respectievelijk 2 en 2bis genummerd.